

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Sanja Djorem

Modificiranje telesa v religiji – pomen telesa, njegove manipulacije in bolečine na primeru
festivala Thaipusam

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Sanja Djorem

Mentor: izr. prof. dr. Aleš Črnič

Somentorica: doc. dr. Karmen Šterk

Modificiranje telesa v religiji – pomen telesa, njegove manipulacije in bolečine na primeru
festivala Thaipusam

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

Hvala mojemu očetu, ki me je »priganjal« pri pisanju mojega dela.

Hvala prijateljici in kolegici Maji Lesar za vse razprave, druženje in ideje.

*Hvala moji mami, ker me podpira v vsem, česar se lotim, in hvala mentorju in somentorici za
vsa nova znanja, ki sem jih pridobila pri njunih predmetih.*

Modificiranje telesa v religiji – pomen telesa, njegove manipulacije in bolečine na primeru festivala Thaipusam

Pripadniki sodobne zahodne kulture (kljub modifikacijam telesa okoli nas in v judovsko-krščanski tradiciji) težko sprejemamo ekstremne modifikacije telesa, povezane z religijami in predstavo o modifiziranem telesu kot »objektu«, ki za pripadnike religijskih ritualov, povezanih z modifikacijami telesa, v veliki večini predstavlja pot k »božanskemu«, »večnemu«, »čistemu«. Kljub dejstvu, da se mnogim zdijo modifikacije telesa, kakršne so prisotne na primeru festivala Thaipusam, ekstremne ali morda celo absurdne, jih v takšni ali drugačni, morda vsaj podobni obliki lahko zasledimo na vsakdanjem koraku in v mnogih religijskih praksah. In prav te modifikacije predstavljajo tako kot pri malezijskih hinduistih kot tudi pri nas pot v določenem pomenu besede, pa naj gre za pot »k božanskemu« ali pa za pot »k samemu sebi« – k individualizaciji posameznika in s tem »člaščenju« samega sebe/svojega telesa in individuuma.

Ključne besede: telesne modifikacije, religija, trans, bolečina, identiteta.

Body modification in religion – Meaning of the body, it's manipulation and the infliction of pain in the case of Thaipusam festival

Although living in the Western culture, where we are surrounded by body modification and a strong Judo-Christian tradition, it remains hard for us to accept extreme modifications of the body in relation to religion and the concept of a modified body in the form of an »object«, which to members of certain religions taking part in different rituals presents itself as the path to »the divine«, »the eternal« and »the pure«. Even though the body modifications that are present in the Thaipusam festival may to some seem extreme or even absurd, they can be found in one form or another everywhere and in all religious practices. These modifications represent, as they do in the case of the Malaysian Hindus, so they do in our culture, be it a path to »divinity« or the path to »ones' self« – to a person's individualization – thus leading to the »worshiping« of the self/one's own body and the individual.

Key words: body modification, religion, trans, pain, identity.

KAZALO

1	UVOD.....	6
2	MODIFICIRANJE TELESA	8
	2.1 Zgodovinsko in moderno prakticanje telesnih modifikacij	9
3	SODOBNA RELIGIJSKA PRAKSA TELESNEGA MODIFICIRANJA – FESTIVAL THAIPUSAM	11
	3.1 Spremenjeno stanje zavesti, trans in obsedenost	12
4	BOLEČINA KOT »POT«	15
	4.1 Opus Dei	16
	4.2 Križanje na Filipinih	17
	4.3 »Modern Primitives«	18
	4.4 Church of Body Modification (Cerkev telesnega modificiranja)	19
5	MODIFICIRANJE TELES V POVEZAVI S KONCEPTOM POSTMODERNE GLOBALNE IDENTITETE IN INDIVIDUALIZACIJO/SPIRITUALIZACIJO SEBSTVA	21
6	SKLEP	24
7	LITERATURA	26

1 UVOD

Za vsakega izmed nas ima lastno telo izjemen pomen; v njem »živimo«, skozi njega čutimo in zaznavamo, lahko nam predstavlja ugodje ali breme, v vsakem primeru pa imamo samo eno in edino. O telesu vemo veliko, o njem nas učijo različna strokovna področja, kot so biologija, antropologija, fiziologija, o telesu pričajo vse svetovne religije.

Morda bi tudi vsak izmed nas kdaj pa kdaj želel svoje telo spremeniti. Malo za šalo in malo zares se dostikrat zalotimo ob takšnem razmišljanju. Nekateri v ta namen opravljajo tudi kirurške posege, vendar pa v večini primerov ostanemo le pri ideji.

Modifikacije telesa pa so, neodvisno od naših tihih želja, po estetski spremembi prisotne vse okoli nas, tako konstantno in frekventno, da jih mnogih niti ne opazimo. Dobro pa poznamo »tiste druge« modifikacije, ki jih izvajajo nam »tujci« ljudje in katerih poteki so za mnoge tako zelo »napačni«, da jih ne želijo niti spoznati in pogledati, kaj šele da bi o njih želeli izvedeti kaj več. Takšne modifikacije telesa in njihov pomen so me zanimali že od nekdaj. Pogojene z religijo so mi dokazovale zmožnosti človekovega uma in telesa, po drugi strani pa so me v vsakdanjem življenju navdihovale s fascinacijo.

Za naslov mojega dela sem se odločila iz zelo preprostega razloga; poskušala sem združiti dve meni ljubi tematiki, modificirano telo in religijo, ter ju predstaviti v kontekstu, ki ne obsoja. Cilj je v dokazovanju, da modifikacije telesa v veliki večini lahko povežemo s spiritualno prakso posameznika, pa naj gre za »priznane« religije (na primer malezijski hinduizem na eni in krščanstvo na drugi strani) ali pa za bolj novodobne prakse in tudi takšne, ki morda niti niso interpretirane kot religije. Za osrednji primer sem si izbrala festival Thaipusam, in sicer prav zaradi njegove splošno znane »ekstremnosti« in dejstva, da prakse modificiranja, prisotne pri tem ritualu, lahko paralelno povežem tudi z nam bližnjimi religijskimi in nereligijskimi praksami. Rada bi dokazala, da so si modifikacije telesa po svetu (v religiji in vsakdanu) med seboj zelo podobne, zaradi različne kulturne interpretacije le-teh pa prihaja do razlik v dojetanju enakega ali vsaj podobnega cilja – to je, »čaščenje objekta« (božanstva, kulta, posameznika, telesa itd.).

Moja diplomska naloga bo sestavljena iz petih delov. V prvem delu bom na splošno predstavila telesne modifikacije, njihove definicije in primere zgodovinskega in modernega modificiranja teles.

V drugem delu se bom osredotočila na festival Thaipusam, opisala njegov potek ter poskušala ugotavljati psihološke in fiziološke dejavnike, prisotne pri ritualu.

V tretjem delu se bom posvetila konceptu bolečine in jo v kontekstu modifikacij ter primerov religijskih in novodobnih praks skušala prikazati kot pomemben spiritualni dejavnik oziroma kot »pot«.

V zadnjem, četrtem delu pa bom poskušala modifikacije telesa povezati s konceptom postmoderne globalne identitete, ob upoštevanju vseh ugotovitev, ki jih bom zapisala v prejšnjih poglavjih, ter ob prisotnosti ideje, da religija in spiritualizacija tudi v postmoderni družbi v kontekstu telesnih modifikacij igra veliko vlogo.

2 MODIFICIRANJE TELESA

Modificiranje telesa v grobem pomeni kakršno koli preoblikovanje/spreminjanje telesa ali poseg vanj. Mnogi ob izrazu »telesna modifikacija« prvotno pomislijo na ekstremno prebadanje, bolj znano kot »body piercing«, tetoviranje in takšno ali drugačno ekstremno okrasitev, vendar te modifikacije še daleč niso edine. Malo ljudi se zaveda, da je razpon modifikacij in njihovih stopenj zelo širok in da je tisto, kar za nekoga pomeni zgolj vsakodnevni »dodatek«, pravzaprav modifikacija. Gre se predvsem za dejstvo, da so lak na nohtih, urejena pričeska, zagorelost polti od solarija, pobrita brada, urejene obrvi, ličila na obrazu, plastične operacije itd. modifikacije telesa točno toliko, kolikor so to tetovaže, visenje s kožo na kljukah, preluknjana spolovila, brazgotine, začasni in permanentni telesni vsadki in ne nazadnje tudi ekstremni »body building«. Kar te modifikacije ločuje med seboj, je zgolj posameznikova in družbena subjektivna ocena oziroma sprejem.

Preoblikovanje oziroma modificiranje telesa sega globoko v zgodovino in je staro toliko, kolikor je stara človekova kultura. »Okoli leta 60.000 pred Kristusom so avstralski Aborigini prakticirali poslikave telesa in obredne skarifikacije oziroma brazgotinjenje, kakor tudi prereze na moških penisih in podaljševanje ženskih sramnih ustnic«. (Camphausen 1997) Do takšnih in podobnih modifikacij je skozi celotno zgodovino prihajalo v vseh svetovnih kulturah, intenzivnost se je med njimi sicer razlikovala in je bila vedno pogojena s kulturnim kontekstom, po veliki večini tudi z religijo oziroma spiritualizacijo, ponekod pa so tetovaže oziroma označevanje teles pozneje pomenile odpadnike, kriminalce in družbene izobčence:

- Leto 550: pripadniki nižjih kast na Japonskem ožigosani s tetovažo na rami, okoli leta 750 pa so bili z obraznimi tetovažami označeni kot »družbeni delinkventi«. Na Japonskem tetovaže postanejo tretirane kot vrsta umetnosti v 13. stoletju;
- 1685: tako imenovani »Črni kodek« (»Black Code«) je velel, da morajo biti črni sužnji označeni z vžigom na prsih. (prim. Camphausen 1997)

Camphausen (1997) pravi, da »je prakticiranje modificiranja telesa veliko starejše od najstarejših arheoloških odkritij takšne umetnosti, saj ne smemo pozabiti, da z izjemo mumificiranih teles modifikacije človeškega telesa izginejo v ognju in pepelu skupaj s posameznikom, ki jih je nosil. Iz tega vidika je umetnost telesne dekoracije in modifikacije resnično efemerna«. (Camphausen 1997)

2.1 Zgodovinsko in moderno prakticanje telesnih modifikacij

Kot sem že omenila, ljudje skozi celotno zgodovino spreminjajo svoje, ob rojstvu »dano« telo na zelo različne načine, od telesnih poslikav, barvanja oziroma ličenja obrazov, tetovaž, nošenja nakita, prebadanja ušes, nosov, ust, bradavic, genitalij, britja, barvanja las, do bolj stalnih in ekstremnih modifikacij, kot so amputacije, podaljševanje oziroma krajšanje udov ter žigosanja in brazgotinjenja.

Dandanes si velika večina ljudi okraši svoje telo predvsem zaradi osebnostnih ali populacijskih prepričanj oziroma ideologij, ali pa zgolj zaradi modnih smernic, ki jih narekujejo mediji. Ne glede na to pa je motivacija za modifikacije pri plemenskih skupnostih in antičnih ljudstvih ležala na drugi ravni, kjer je bila povezana predvsem s »tradicijo, z ločevanjem na pripadnike in nepripadnike lokalnih skupnosti, z izkazovanjem religioznega, magičnega ali spiritualnega prepričanja«. (Camphausen 1997)

Camphausen (1997) prikaže deset temeljnih razlogov za modifikacije v različnih delih sveta:

1. izkazovanje pripadnosti klanu, plemenu ali totemu;
2. izražanje posameznikove starostne skupine, socialnega položaja ali statusa;
3. označevanje oziroma izražanje žalovanja;
4. označevanje sužnjev in/ali kriminalcev;
5. izločitev »zlobnih« in/ali bolnih;
6. pridobitev »vstopa« v »drugi svet«, v posmrtno življenje;
7. doseganje magičnih/nadnaravnih moči;
8. pridobivanje učinka ostrosti in ustrahovanje sovražnikov;
9. biti bolj privlačen drugim in samemu sebi;
10. doseganje seksualne stimulacije zase in svoje partnerje.

Eden od mnogih primerov obredne in antične modifikacije, ki se v svoji obliki izvedbe lahko primerja s Thaipusam festivalom, ki bo osrednja točka mojega dela v naslednjih poglavjih, je zagotovo tako imenovani »Sun Dance« ali »Ples sonca«.

»Sun Dance« je religijski obred, ki so ga po večini prakticirala severnoameriška indijanska plemena, gre pa za obredni ples, namenjen »Velikemu Duhu«, pri katerem si moški preluknjajo prsne mišice z lesenimi ali (pozneje) železnimi kljukami, katere so z vrvmi povezane na leseni drog oziroma drevo. Ko je prebadanje končano, se posamezniki (vedno

moški, ženske lahko sodelujejo pri obredu, vendar se ne prebadajo) nagnejo s telesom nazaj in tako raztegujejo svojo kožo na prsih.

Richard Erdoes (1972) je v svoji knjigi *The Sun Dance People* navedel besede sodelujočega pri Sončnem plesu, besede pa je zapisal Pete Catches (1967), ki je bil pri plesu prisoten kot gost in reporter: »*This year I want to suffer more, pierce my flesh a little deeper, dance harder, so that there may be peace, and the young men of our tribe can come home*«. (»Letos želim bolj trpeti, prebosti moje meso in kožo globlje, plesati močneje, da bo mir in da se bodo mladi moške našega plemena lahko vrnil domov«.) (Catches v Erdoes 1972)

Leta 1895 je kanadska vlada prepovedala Sončni ples, saj so ga »ljudje, ki ga niso poznali, dojemali kot barbarsko obnašanje. Prepovedan je ostal vse do leta 1936, ko so »beli ljudje« spoznali, da s tem, ko prepovedujejo namerno »trpljenje« nativnim plemenom, odvzemajo svobodo religije tudi sebi. Med časom prepovedi se je »Sun Dance« izvajal zgolj na skrivaj, od leta 1936 dalje pa se izvaja javno in s ponosom še danes«. (Erdoes 1972) Danes ga izvajajo predvsem potomci nativnih plemen, prevzela pa so ga tudi nekatera nova religijska gibanja in »mainstream« skupine, ter ga s svojo interpretacijo posvojila za doseganje »višjega stanja zavesti«.

Kot sem ugotovila, so se skozi zgodovino modifikacije telesa skoraj vedno navezovale na neko »višjo raven«, na doseganje spiritualnega cilja ali na dokazovanje posameznikove pripadnosti skupini ali religiji. V današnjem času je modifikacij veliko več kot pred leti in nekatere so pripadniki zahodne kulture »inkulturirali« tako močno, da so same po sebi postale vsakdanje. Plastične operacije in lepotni posegi na telesu nikakor niso več tabu, razni uhani in tetovaže so del vsakdana, prav tako je z vsemi ostalimi »kozmetičnimi« posegi v telo. Veliko ljudi pa bolj ekstremne prakse še vedno zmotijo in se jim zdijo tuje, kljub temu, da sodijo v »isti koš« z vsemi ostalimi. Takšen primer so na primer suspenzije telesa, ki so podobne prav Sončnemu plesu, gre pa predvsem za to, da so posameznikovi deli telesa preluknjani s kljukami iz kirurškega jekla, nato pa so ti posamezniki dvignjeni v zrak, kjer visijo na svoji lastni koži. Prakso so prvotno začele izvajati manjše skupine ljudi, ki so se že ukvarjale s telesnimi modifikacijami, kot so »piercingi«, temeljno analizo suspenzij in takšnih predstav pa je »analiziral, praticiral in javnosti predstavil Fakir Musafar, oče gibanja »Modern primitives«, kjer posamezniki izvajajo prakse telesne modifikacije antičnih ljudstev in kultur v današnjem času, z namenom osebne rasti, duhovnega in/ali spiritualnega doseganja ter seksualnega ugodja«. (Musafar 2011)

3 SODOBNA RELIGIJSKA PRAKSA TELESNEGA MODIFICIRANJA – FESTIVAL THAIPUSAM

Thaipusam je hindujski festival, prakticiran predvsem s strani tamilske skupnosti, izvaja pa se vsako leto ob polni luni januarja ali februarja in traja tri dni. Največji festivali se vsakoletno izvedejo na Mauritiusu, v Maleziji in Singapurju, prav tako pa je Thaipusam državni praznik v večjih mestih po Maleziji, kot na primer v Selangorju, Penangu, Peraku in Kuala Lumpurju. Izvaja se kot »oblika čaščenja boga Murugana, najmlajšega sina Shive in Parvati. Po legendi naj bi Parvati podarila Muruganu puščico oziroma kopje, s katerim naj bi premagal zlobnega demona Soorapadama. Muruganova ikonografija je zelo kompleksna, čaščen je kot božji kralj, vladar božanske družbene odredbe, in tudi kot mladi bog, ki je izzval starejšega, močnejšega boga/demona in spreobrnil njegovo ortodoksijo; kot asketičen urejevalec sveta, kot senzualni ljubimec in ne nazadnje kot transcendentno božanstvo«. (Fuller Collins 1997)

Naklonjenost Muruganu posamezniki na festivalu izkazujejo skozi tako imenovani »kavadi«, to je fizično naporen ples oziroma ritual, pri katerem so prisotne razne ekstremne oblike telesne modifikacije. »Kavadi poleg obreda pomeni tudi leseni lok/obok, ki reprezentira oltar, okrašen pa je s fotografijami Murugana, pavjimi peresi in raznimi darovi, kot so sadje in mleko, v povprečju tehta okoli 15 kilogramov, pobožnjaki pa ga nosijo na svojem telesu, »zapičenega« v golo kožo več kilometrov, do svetišča in s tem zaključijo oziroma izpolnijo svoje romanje in prisego Muruganu«. (Ward 1984)

Poleg nosilcev kavadija so na festivalu prisotne tudi druge modifikacije, med njimi prebadanje ustnic in ličnic z bambusovimi ali železnimi palicami, ki predstavljajo Muruganovo puščico ter prebadanje telesa s kljukami, na katerih visijo darovi, namenjeni božanstvu. Nekateri s kljukami v svojem hrbtu po dolgi poti do templja za seboj vlečejo vozove, na katerih so darovi ali plesalci. Celotno ceremonijo spremljajo živa glasba, glasno bobnanje, splošni ples in petje, vse skupaj pa povzroča atmosfero, ki z lahkoto vodi v trans.

3.1 Spremenjeno stanje zavesti, trans in obsedenost

Telesno stanje posameznikov, ki sodelujejo na festivalu, njihovo obnašanje in mimika so vizualno izjemni, poleg tega pa je izjemno dejstvo, da po vseh naporih in maltretiranjih telesa ni opaziti veliko krvi, po izjavah pa se rane zacelijo hitro in so že naslednje dni komaj opazne. Na tej točki bi rada opisala priprave na sam festival, potek modifikacij in stanja zavesti

posameznikov ter poskušala ugotoviti, ali je bolečina ob takšnih telesnih ravnanjih res irelevantna oziroma pogojena zgolj z dojetjem le-te.

Dogajanje pred prebadanjem in priprave na festival zelo nazorno opiše Elizabeth Fuller Collins v delu *Pierced by Murugan's Lance* (1997): »... mladi fant je tiho stal v enem izmed templjev v Penangu, roke je imel sklenjene, glavo sklonjeno. Molil je. Molil je dolgo časa. Tedne je preživel na striktni dieti. Pridigar je s tihim momljanjem hodil okoli njega ter pozibaval žerjavico z dimnim kadilom naprej in nazaj. Čez čas se je zazdelo, kot da je fant izgubil pozornost na vse dogajanje okoli njega. Zaprl je oči. Pridigar mu je namazal lica z blagoslovljenim belim prahom, nato pa je segel po sveže zloščenih in za to priložnost pripravljenih kovinskih iglah, premera približno 2 cm, ter jih zelo hitro zaril skozi lica in usta mladega fanta, prav v in skozi meso. Fant ni pokazal nikakršnih znakov bolečine. Potem je pridigar segel še po kljukah in hitro, eno za drugo, zabadal skozi fantovo kožo na hrbtu. Na njih je nato obesil darove – mleko v malih kozicah. Zadnje dejanje prebadanja je bilo najtežje za opazovanje; fant je iz ust iztegnil jezik, pridigar ga je posul z belim prahom in segel po zadnji kovinski igli – repliki Muruganove sulice, dolgi okoli 20 cm. Izgledalo je, da je porabil vso svojo moč, ko je s to iglo prebadal fantov jezik in prodril skozi mišico. To je bil tudi edini trenutek, ko se je zdelo, da je fant padel iz transa, vendar je bilo prebadanje kljub temu uspešno«. (Fuller Collins 1997, 4)

Seveda ne vsi, vendar se velika večina udeležencev festivala odloči za takšno »žrtvovanje«. Ko prestanejo obrede prebadanja, se v bučni glasbi ter v spremstvu družin in prijateljev odpravijo na romanje do Muruganovega svetišča (največje svetišče so jame Batu blizu mesta Kuala Lumpur). Glede na našete okoliščine in posnetke festivala ter obnašanja ljudi bi lahko govorili o spremenjenem stanju zavesti, transu in obsedenosti.

»Obredni trans predstavlja eno od oblik naravno pojavljajočega se spremenjenega stanja zavesti (ASC – altered state of consciousness), ki je običajno pogojen s kontekstom religijskih obredov, interpretiran pa kot obsedenost s strani spiritualnih moči«. (Ward 1984) Stanja obrednega transa so si medkulturno zelo podobna, med seboj pa se razlikujejo zgolj povodi, okoliščine in dogodki, ki vodijo v trans. »Splošno znana obnašanja ob prisotnosti obrednega transa so trepetanje, drgetanje in tresavica, začasna izguba nadzora nad mišicami, spremembe v govoru in obrazni mimiki, razširitev zenic ter »steklene oči«, spremembe v drži, mišična rigidnost in dezorientacija v prostoru. (Kiev 1961 v Ward 1984) Kljub dezorientaciji in ostalim telesnim spremembam pa značilno posamezniki ohranijo zadostno stopnjo kontrole

zavesti, kar jim »omogoča sodelovanje v ceremoniji, ne da bi poškodovali sebe ali druge. Trajanje in intenzivnost transa pa ni določena in variira od posameznika do posameznika«. (Ward 1984)

Tako imenovano bombardiranje čutov je tisto, ki posameznike vodi v trans; s tem Ward misli predvsem na, »poleg subjektivno izrazite želje po darovanju in participiranju, akustično stimulacijo«. (Ward 1984) Cohn je dokazoval, da »so ponavljajoči zvočni vzorci med 7 in 9 hercev zmožni producirati trans, prav takšne zvočne vzorce pa oddajajo ritmi bobnov, ki so prisotni na festivalu«. (Cohn v Ward 1984) Poleg tega so medkulturno opaženi dejavniki, ki vodijo v trans tudi »petje, navijanje, ploskanje in konstantno ponavljajoče se plesanje«. (Ward 1984) Stanje transa pa je, neodvisno od zgoraj naštetih dejavnikov, velikokrat pogojeno tudi z drugimi »somatopsihološkimi dejavniki, kot so droge« (Wallace v Ward 1984) in »gladovna stavka (diete), ki lahko vodijo v hipoglikemijo ali hiperventilacijo«. (Jilek v Ward 1984)

Stanje transa ima tudi za pripadnike tamilske skupnosti in sodelujoče pri festivalu močen pomen. Zanj uporabljajo več izrazov, ki se od področja do področja spreminjajo, spreminja pa se tudi pomen transa. Fuller Collins opisuje, da hindujski Tamili v Penangu v grobem definirajo tri kategorije transa: »*Pujari trans* – ko posameznika obsede boginja ali vojno božanstvo, po navadi imenovano *sami attam* ali »bog-ples«/»bog plesanja«; *Pey pirichu trans* – ko posameznika obsedejo duhovi ali demoni; *Arul trans* – trans božje milosti, izkusijo ga posamezniki, ki so izpolnili svoje obljube in zaprisege v času festivala«. (Fuller Collins 1997, 111)

Po končanem festivalu oziroma ko posamezniki darujejo Muruganu v templju, so igle, kljuge in kavadi odstranjeni. »Rane posujejo s svetim prahom, kri je zaznana le občasno. Po predaji zadnjih daritev in molitvi se pobožnjaki po navadi vrnejo domov«. (Ward 1984) Ne glede na dejstvo, da se med samim ritualom pojavi dezorientacija in kratkotrajna amnezija, so sodelujoči po večini zmožni subjektivne ocene celotnega dogajanja. »Mnogi poročajo o občutjih breztežnosti, občutkih, da se jih vleče v nebo, o stanju čiste zavesti in uvidenja resnic. Nikoli ne poročajo o naporih ali bolečinah, ampak vedno o čisti samozadostnosti in zadovoljitvi«. (Ward 1984)

Na tem mestu bi bilo smiselno razložiti tudi dojemanje bolečine in razloge, za kaj se pri ranah, ko so igle in kljuge odstranjene, ne pojavlja kri. Mnogi bi temu rekli »čudež«, gre pa za nekaj povsem drugega, v čemer ni prav nič čudodelnega.

»Piercing« ali prebadanje telesa je sam po sebi seveda boleč proces, kar lahko zagotovim iz prve roke. Kako je potem mogoče, da posamezniki ostanejo tako mirni? Seveda gre tu v veliki meri za odličen nadzor bolečine, vendar pa se poleg tega sodelujoči močno koncentrirajo na drugo dogajanje, stran od svojega telesa, predvsem na boga Murugana, ki je seveda tudi razlog, da so tam, kjer so. Tudi v primerih, ko »posamezniki ne zapadejo v stanje transa in je prebadanje morda bolj boleče kot bi bilo, prevladujejo kulturno in religijsko pogojena prepričanja, ki jim narekujejo, da morajo nadaljevati z bolečim žrtvovanjem sebe, saj bodo le tako dali pomen celotni ceremoniji in izpolnili božje pričakovanje«. (Ward 1984)

Sama krvavitev je zmanjšana ali celo izničena zaradi več razlogov: »igle in kljuge so izjemno ostre, ostrina omogoča lažjo penetracijo skozi kožo ter zmanjša krvavitev, vstavljajo se pod prvo plast kože, prah, ki ga posujejo po ranah po odstranitvi, pa samo krvavitev še omili«. (Ward 1984)

4 BOLEČINA KOT »POT«

Kot smo ugotovili, telesne modifikacije in bolečina v primeru festivala Thaipusam predstavljajo neko »pot«. Z izrazom »pot« mislim na neko subjektivno povezavo med posameznikom, ki zavestno in z lastno željo izpostavi svoje telo preoblikovanju in bolečini, z namenom »pritti bližje« k božanstvu. Občutenje te povezanosti z »višjim« je več kot očitno pogojeno z bolečino kot takšno. Prav ta bolečina pa se zaradi pozitivnega odnosa do nje in pričakovanja »spreobrne« v izkušnjo, ki za posameznika ni več tako negativna ali odbijajoča, kot bi bila sicer. Rush je mnenja, da »vsak posameznik seveda ne iztrži iz bolečine telesne modifikacije neke spiritualne izkušnje, vendar ne zato, ker tega sam po sebi ne bi bil sposoben ali ne bi imel prave kapacitete. Razlog leži v razumevanju; bolečina mu ne predstavlja pozitivne in spiritualne izkušnje zato, ker teh občutkov ne razume kot koridorjev, ki vodijo v tisto stanje našega uma, ki je povezano z nečim »drugim«, z neko drugačno energijo, ki ima po svetu veliko imen, na primer Bog, Jezus, Alah, Oziris, Atena, Murugan, Indra in tako dalje«. (Rush 2005, vii)

Z bolečino se svojim objektom čaščenja »približujejo« tudi pripadniki tistih religijskih skupin, za katere bolečina v prvi vrsti predstavlja nekaj slabega. Za pripadnike judovsko-krščanske tradicije bolečina zagotovo ni vedno dobrodošla; pogojena je namreč s telesom in »telo igra pri izročilu zelo veliko vlogo:

- podoba boga Jezusa Kristusa je v človeškem telesu, torej je telo bog;
- pri evharistiji kristjani zaužijejo »Kristusovo telo«, ki se skriva v hostiji, torej je telo kontakt med človeško dušo in bogom;
- duhovniki so zapriseženi k celibatu; če želimo, da je duša čista in odnos z bogom popoln, mora naše telo odražati to držo in načela;
- telesa kristjani ne razkazujejo, treba se ga je celo »sramovati«; namenjeno je zgolj bogu, razmnoževanju in nadaljevanju vrste s partnerjem, s katerim si stopil v sveti zakon«. (Ferk 2008)

Kot nas uči krščansko izročilo, pa je Jezus Kristus pred smrtjo trpel strašne telesne bolečine (bičanje, križanje ...), torej je bolečina avtomatično tretirana kot nekaj slabega, kot kazen ali kot nekaj, čemu se je dobro izogniti. Z njo je pogojeno tudi »posmrtno življenje grešnikov«, ki naj bi šli v pekel ter tam živeli v bolečini in agoniji.

Glede na naštetu bi sklepali, da bi bile telesne modifikacije v kontekstu judovsko-krščanske tradicije lahko tretirane zgolj kot vrsta kazni, kar deloma tudi so; »teoretično naj bi bilo križanje še vedno prakticirano v Iranu kot kaznovanje hujših kriminalcev, leta 2005 pa je Oče Daniel v Romuniji križal 23-letno Maricico Irino Cornici, za katero je verjel, da je obsedena s hudičem« (Wikipedia 2011), vendar pa vedno predstavljajo tudi »pot« k boljšemu, »pot« bližje k bogu.

4.1 Opus Dei (lat. *božje delo*) ali Osebna prelatura svetega križa in Opusa Dei je »organizacija rimskokatoliške cerkve, ki jo je 2. oktobra 1928 ustanovil španski duhovnik Jose María Escrivá de Balaguer, ki ga je pozneje papež Janez Pavel II. razglasil za svetnika. Cilj organizacije naj bi bil prispevati k cerkvenemu poslanstvu oznanjanja katoliške vere s širjenjem splošnega klika k svetosti. Kristjane vseh družbenih razredov spodbuja k vsakdanjemu življenju v trdni veri, posebej s posvečevanjem dela«. (Wikipedia 2011) Poleg ostalih zapovedi in načinov življenja, ki se jih držijo pripadniki organizacije, sta za moje delo pomembni predvsem dve praksi; to sta postenje in telesno samokaznovanje.

Post sem postavila pod področje telesne modifikacije, saj menim, da je dolgoročno postenje oblika telesne deprivacije, katere posledice se kažejo v izgubi teže in slabši fizični moči, religiozni post je opravljen namerno in z njim na neki način posegamo v svoje telo; torej ga modificiramo. V primeru Opusa Dei se post izvaja z »namenom posnemanja Jezusa Kristusa« (Wikipedia 2011), z njim »očistijo« svoje telo in so tako bližje Velikemu Drugemu – bogu. Torej post prestavlja »pot«.

Samokaznovanje pa v primeru omenjene organizacije izvajajo Numerari, ki so »najvišji razred članov Opusa Dei«. (Wikipedia 2011) Izvajajo ga, med drugim, s posebnimi pasovi, ki se ovijejo okrog stegna, na njih pa so »nameščene bodice, ki se zadirajo v meso in povzročajo bolečino. Člani trdijo, da je telesno kaznovanje tradicionalen katoliški postopek, ki je sicer res običajen tudi za verske ločine, vendar te od Opusa Dei ločuje njegova posvetna miselnost in poudarek na življenju po zapovedih katoliške vere«. (Wikipedia 2011) Modifikacija telesa, kar samokaznovanje z bodečimi pasovi zagotovo je, ter bolečina, prisotna ob dejanju v tem primeru, sicer ponazarja kazen, vendar ima ta kazen za izvajalca tudi poseben pomen; ko posameznik občuti bolečino, s tem kaže »spoštovanje« bogu. Dokazuje, da »ga je vreden« in se mu s tem »dobrika« in »približa«. Bolečina sicer ostaja, vendar ima pozitiven podton, saj je pogoj za dosego cilja, ta cilj pa je, v vseh pogledih, služiti bogu.

4.2 Križanje na Filipinih se izvaja vsako leto na veliko noč. Običaj je še zlasti izrazit »v vasi Cutud, 80 kilometrov severno od Manile«. (Wikipedia 2011) Pri običaju gre predvsem za ponazoritev Kristusovih zadnjih ur pred smrtjo. Na desetine moških se vsako leto prostovoljno odloči, da se bodo dali pribiti na križ in se s tem »zahvalili« Jezusu Kristusu in mu »izkazali« pripadnost in pokorščino. Ure pred križanjem se nekateri tudi bičajo z bambusovimi palicami. V dokumentarni oddaji National Geographica je prikazan moški, ki se križanja udeležuje že vrsto let, od rojstva svoje najstniške hčere. Pove, da je pri porodu njegove edinke prišlo do komplikacij in je bilo ogroženo življenje njegove žene in otroka. Takrat je molil in prosil boga, naj ju reši. Obljubil mu je večno hvaležnost in zvestobo. Ker se je porod izšel srečno, se moški svoje prisege drži še danes. Žeblje ima shranjene doma, v »sveti« vodi, narejeno ima svojo trnovo krono, na križanje prinese tudi svoje kladivo. Žeblje mu sovaščani vsako leto zabijejo skozi dlani in nart na nogah. Na posnetkih je jasno razvidna bolečina skozi stokanje in sopenje. Ko ga s križem dvignejo, se počasi umiri. Po nekaj minutah ga spustijo na tla, odstranijo žeblje, on pa se s svojo hčerjo, ki ga vsako leto spremlja, vrne domov.

V tem primeru telesne modifikacije nikakor ne gre za kaznovanje. Moški izkazujejo svojo vero, verjamejo, da s tem delajo dobro zase in svoje bližnje. Gre bolj za »darovanje« samega sebe bogu in se mu s tem približati. V agoniji bolečine, prisotne ob zabadanju žebljev, preidejo v ravno tisto stanje zavesti, ki sem jo označila kot »pot«. Bolečina za njih predstavlja le del te poti, kanal do »višjega« in je zaradi tega sprejeta kot del procesa in ne kot nekaj, čemur bi se želeli izogniti ali česar bi se bali.

Morda bi si lahko mislili, da bolečina predstavlja koncept »poti«, kot sem to poimenovala, samo v »uveljavljenih« religijskih praksah, kar bi bila posledica predvsem doktrine z dolgo in skupno tradicijo, vendar bi na enak način lahko interpretirali tudi bolečino pri bolj novodobnih praksah, katerih pripadniki jih imenujejo religije, sama pa bi jih rajši označila kot »novodobne kulte« ali nova religijska/duhovna gibanja, v njihovih praksah pa lahko povežem paralele tako s festivalom Thaipusam kot tudi drugimi oblikami modifikacij. Procesi se morda med seboj v grobem razlikujejo, pokazala pa bi rada, da namen ostaja podoben. Kot takšna nova religijska/duhovna gibanja bi izpostavila in nazornejšo opisala že omenjeno skupnost »Modern Primitives« in »Church of Body Modification« ali Cerkev telesnih modifikacij.

4.3 »Modern Primitives« je »subkulturno spiritualno gibanje, ki bi ga lahko postavili na križišče med tetoviranje, prebadanje in sadomazohistično sceno. Gibanje se je razvilo leta 1970 v Kaliforniji v ZDA in skozi desetletja raste v številu pripadnikov«. (Kleese v Featherstone 2000, 15) Kot pravi Fakir Musafar, ustanovitelj gibanja, »se zveza »Modern Primitives« ali prevedeno »*Moderni praljudje*« nanaša na posameznike, ki se »odzovejo na prvotne impulze« po tem, da bi iz svojih teles »nekaj« naredili«. (Musafar v Featherstone 1999, 15) Musafar je tudi prvi uporabil izraz »Body Play« ali »*telesna igra*«, in ga definiral kot »namerno, premišljeno, obredno modifikacijo telesa, ki naj bi bila globoko zakoreninjena in naj bi na videz nadvladovala čas in kulturne raznolikosti. Možne variacije »telesne igre« je klasificiral v sedmih točkah praks telesnih modifikacij:

1. Telesna igra kontorzije: upognjenost kosti, nategovanje – gimnastika, kontorzionizem, joga in hinduistične prakse Sadhus, povečevanje »piercingov« oziroma preluknjanih delov telesa, nošenje ekstremno visokih pet na čevljih, povijanje nog, raztegovanje/podaljševanje telesnih udov itd.
2. Telesna igra konstrukcije: zategovanje, zavezovanje – stezniki, ozko perilo iz pasov, stiskanje teles, zožitev obsega pasu itd.
3. Telesna igra deprivacije – gladovanje, odvzem spanja, izčrpanost, prepoved premikanja, izolacija čutil itd.
4. Telesna igra kovin – nošenje težkih kovin, ogrlice, preveze za gležnje, vratna ornamentacija, okovje, lisice itd.
5. Telesna igra ognja: izgorevanje – ogorelost od sonca, šok električnega toka, parne/vrele kopeli, ožigosanje (kot pri japonskem »okyū« zdravilstvu) itd.
6. Telesna igra penetracije – bičanje, prebadanje, tetoviranje, ležanje na žeblijih, ležanje na mečih itd.
7. Telesna igra suspenzije: visenje – viseti ali biti »pribit« na križ, viseti zavezan za zapestja, gležnje, noge, pas ali pa tako imenovani »flesh hooks« – biti suspendiran s pomočjo številnih vbodov kovinskih kljuk ali igel in s svojo kožo nositi težo telesa itd«. (Musafar v Featherstone, 2000, 16)

Ni nujno, da vsak posameznik, ki se definira kot »Modern Primitive«, izvaja vse zgoraj naštetih prakse. In ne glede na to, da bi mnoge od naštetih lahko hitro povezali z oblikami

seksualnosti, značilnih za sadomazohizem, pa pripadniki veliko rajši »poudarjajo njihov duhovni pomen in ga postavijo pred spolnost in seksualnost«. (Kleese 1999) Fakir Musafar izvajanje svojih praks na prvem mestu razlaga kot »člaščenje skozi telo«. Uporaba telesnih modifikacij za »raziskovanje posameznikove duhovnosti in doseganje višjih stanj zavesti je lahko razumljena kot racionalizacija in deseksualizacija sadomazohističnih praks«. (Califa v Kleese, 1999) Osebni razlogi, ki motivirajo posameznike, da se ukvarjajo s takšnimi aktivnostmi, pa so seveda različni; v prvi vrsti navajajo »duhovnost in obrede prehoda, pomembnost bolečine, šok, zabavo, umetnost, estetiko ipd«. (Kleese 1999)

4.4 Church of Body Modification ali *Cerkev telesnih modifikacij* je »neteistična religija, ki v Združenih državah Amerike šteje približno 3.500 javnih članov. Cerkev prakticira oblike telesnih modifikacij za doseganje »povezanosti med telesom, umom in dušo« in izkušnjo »božanstva«. Pripadniki se zavezujejo, da s svojimi praksami ne ogrožajo sebe in da jim le-te omogočajo živeti duševno popolno in zdravo življenje«. (Church of Body Modificaton 2011) Cerkev ima svoje poslanstvo, vero in vizijo:

- Izjava o poslanstvu: »Misija Cerkve je izobraževanje, inspiracija in pomoč pri vodenju njenih članov po poti spiritualnih telesnih modifikacij. Kot pripadniki Cerkve se zaveujemo, da bomo prakse telesnih modifikacij ritualizirali in izvajali z namenom poenotenja uma, telesa in duha ter povezovanja z osebnostnimi višjimi silami«.
- Izjava o veri: »Vedno bomo spoštovali svoja telesa. Verjamemo v pravico raziskovanja lastnega sveta, fizičnega in nadnaravnega, skozi spiritualno telesno modifikacijo. Zaveujemo se, da bomo kot posamezniki rasli in se razvijali skozi telesne modifikacije in se skozi njih učili, kdo smo in česa smo zmožni. Zaveujemo se, da bomo odprto in iskreno delili lastne izkušnje, z namenom pomagati in pospešiti rast uma, telesa in duha. Podpiramo in častimo vse oblike telesnih modifikacij, dokler so te izvedene na varen in sporazumen način. Obljubljamo, da bomo sprejemali in spoštovali tudi vse tiste posameznike, ki se ne bodo odločili za modifikacije telesa in bomo v Cerkev sprejeli vsakogar, ki potrebuje duhovno vodilo. Stremimo k delitvi pozitivnih sporočil in pogledov z vsakim človekom, na katerega naletimo, saj poskušamo izpostaviti pozitiven zgled za vse nadaljnje generacije v skupnosti telesnih modifikacij. Vedno se bomo držali osnovnih etičnih kodov in spodbujali ostale, da ravnajo enako«.

- Izjava o viziji: »Kot pripadniki Cerkve telesnih modifikacij si delimo vizijo družbe, v kateri smo sprejeti kot člen in doprinos skupnosti, ter smo tretirani enako, kot nemodificirani posamezniki. Čas, ki ga posvetimo svojim telesnim modifikacijam in ritualom, si zamišljamo brez predsodkov in diskriminacij. Z odgovornostjo in integriteto si želimo ohranjati naša iskrena religijska prepričanja, brez prepovedi in očitkov«. (Church of Body Modification 2011)

Prakse pripadnikov Cerkve telesnih modifikacij so podobne tistim, ki jih je klasificiral Musafar. Skozi rituale prakticiranja le-teh dostopajo do »boga«, ki pa ga sami rajši imenujejo »univerzalna resnica«, saj osrednjega božanstva, kot takšnega, ne častijo. Prakse po navadi izvajajo tako v zaprtih prostorih, kot so dvorane, klubi ali domovanja, kot tudi na prostem, v parkih, gozdovih, na jasih. V primeru, da ne živiš v Združenih državah Amerike, članstvo in zakrament lahko opraviš na internetu, ta pa te ne obvezuje k donacijam ali obveznim modifikacijam. Gre bolj za deljenje enake vizije in poslanstva.

Iz naštetih primerov je razvidno, da imajo vse oblike ekstremne telesne modifikacije, od nošenja kavadija pri Thaipusamu, postenja, samokaznovanja, križanja, prebadanja, visenja na kljukah, vbodov, tetovaž do povezovanja in raztegovanja udov, skupno stičišče prav v »poti« k božanstvu. To božanstvo je seveda pogojeno s kulturnim okoljem in posameznikovo osebnostjo, vendar pa je v vseh primerih očitno odvisno od stopnje bolečine. Razlogov za občutenje ali »uvidenje« nečesa »višjega« ob namerni izpostavitvi bolečini ni lahko definirati, so pa zagotovo pogojeni s tako imenovanim »hormonom sreče« – endorfinom. »Intenzivna fizična bolečina sčasoma vodi v sproščanje endorfinov, ki so znani tudi kot opiatni možganov. Ne vedno, po navadi pa (odvisno od stopnje bolečine) po sprostitvi teh hormonov in med njihovo resorpcijo nastopi krajše obdobje »pomiritve«. Posledica tega je občutek, kot da se je v telesu nekaj sprostito, kot bi bilo telesu odvzeto nekaj slabega, nadomestilo pa bi ga nekaj boljšega«. (Rush 2005)

Neodvisno od višjih stopenj bolečine in sproščanja endorfinov, kar posledično vodi v stanja, v katerih posamezniki občutijo »višjo silo«, pa verjamem, da lahko koncept »poti« najdemo tudi pri vsakdanjih praksah modifikacije teles, pri katerih ne prihaja do tako intenzivnega občutenja bolečine. S čim je pogojena ta »pot«, kaj predstavlja in kam vodi, ter ali so tudi vsakdanje prakse na neki način spiritualne, bom poskušala ponazoriti v naslednjem poglavju.

5 MODIFICIRANJE TELES V POVEZAVI S KONCEPTOM POSTOMODERNE GLOBALNE IDENTITETE IN INDIVIDUALIZACIJO/SPIRITUALIZACIJO SEBSTVA

Zdravko Mlinar v svojem delu *Individualizacija in globalizacija v prostoru* omenja teorijo »množične družbe«, ki »množičnost razlaga kot izgubljanje avtonomije in individualnost človeka hkrati«. (Mlinar 1994) Zaradi vseh aspektov, ki jih prinaša globalizacija in s tem množična družba, so posamezniki vedno bolj enaki drug drugemu, pa naj gre za vizualni izgled (ki prav zaradi mešanja vseh možnosti izgublja univerzalnost) ali pa za osebne interese. Raznolikost upada z vse večjo hitrostjo, s tem pa tudi narašča težnja po unikatnosti, enkratnosti in hkratni pripadnosti. Kot sem že omenila, so telesne modifikacije v družbi prisotne že zelo dolgo, vendar pa se je, statistično gledano, v zadnjih desetletjih povišalo število ljudi, predvsem mladih in tistih srednjih let, ki se neodvisno od religije, torej v vsakdanjem življenju, odločajo za »okraševanje« ali spreminjanje telesa s takšnimi praksami (raznoliki uhani, luknjanje, tetovaže, lepotne operacije in kirurški posegi itd.). To dejstvo bi seveda lahko brez težav pripisali zgolj temu, da se modifikacije ne nanašajo več zgolj na plemensko pripadnost določenemu ljudstvu ali pa na religijsko prakso, ritual ali novo spiritualno gibanje, da družbeno poznane prakse modifikacije počasi izgubljajo negativne konotacije ter da smo posamezniki in družba zaradi večje dostopnosti virov in informacij o teh praksah bolj »odprti« in nas ne »strašijo« več. S tem se seveda strinjam in menim, da ima to seveda veliko vlogo pri vedno večjem poseganju po spreminjanju teles, vendar pa sem tudi mnenja, da za vsem tem stojijo tudi drugi razlogi.

Tako Freud kot tudi njegovi nasledniki, od Kleina do Lacana, so opisovali notranji jaz (ego, posameznikova identiteta) kot »izjemno kompleksno, dinamično strukturo, ki pa je predvsem skrita zunanjemu opazovalcu. Ego je torej tisto naše bistvo, ki je v nas in za nas same, in ne za druge«. (Featherstone, 2000, 210) Na drugi strani imamo globalizirano okolje, v katerem živimo danes; kljub raznolikosti, slogom, navadam in šegam smo vsi skupaj zelo monotona družba in prav zaradi vsesplošne dostopnosti vsega, kar si lahko zamislimo, ostajamo zelo povprečni in enaki. Moje mnenje je, da veliko posameznikov skozi telesne modifikacije poskuša izraziti svoj bit, ego in unikatnost, ki je skrita tako globoko v njem samem. S tem izstopi iz množice in »pove« svojo zgodbo, podari pomen svojemu obstoju, po drugi strani pa se hkrati vključi v okolje oziroma družbo tistih, ki imajo prav tako kot on spremenjeno oziroma dopolnjeno telo s sodobnimi praksami modifikacije.

Omenila sem, da posameznik skozi modifikacije podari pomen svojemu obstoju, da osmisli svoje življenje. Mogoče se tukaj zdim poetična, vendar naj razložim, kaj sem imela v mislih. V predmoderni dobi je imela religija v življenjih velike večine ljudi velik pomen. Njen pomen ostaja velik tudi dandanes, kar je lepo razvidno iz zgoraj naštetih religijskih praks, vendar pa se moramo strinjati, da je pripadnikov in religioznih oseb še vedno manj, kot jih je bilo včasih. Vera, pa naj gre za katoliško, pravoslavno, islam, hinduizem, šamanizem, zoroastrizem ali pa nove oblike verovanj, osmisli življenje posameznika. Vsaka religija vsebuje oziroma podaja določen pogled na svet, vodi, diktira in nagraduje (z namišljenimi ali dejanskimi nagradami), torej usmerja ljudi. Vernik bo imel svoj smisel, pa četudi je ta smisel zgolj to, da mora v življenju slediti določeni doktrini, da bo imel možnost približati se »višjemu«, po smrti »živeti« boljše življenje ali pa bo s tem pripomogel h kakovosti življenja sebe in svojih bližnjih. Dejstvo je, da v moderni zahodni kulturi prav zaradi vplivov modernizacije, globalizacije in pluralizacije prihaja do čedalje večje sekularizacije. S tem procesom tako narašča delež ljudi, ki niso religiozni, ki se odtujijo od doktrin. Moje stališče do sekularizacijskih procesov ni slabo, vendar na tej točki niti ni pomembno. Izpostavila bi rada le to, da je po mojem mnenju tudi sekularizacija tisti dejavnik, zaradi katerega posameznik v današnjem svetu išče svoj smisel, smoter vsega, kar počne iz dneva v dan. To je včasih zanj počela religija – osmislila mu je vsakdan, vendar pa je zaradi globalizacije takšnega osmišljanja vedno manj. Nočem trditi, da imajo posamezniki, ki v vsakdanjem življenju »uporabljajo« telesne modifikacije, svoj življenjski smisel, ostali pa ne, ampak poskušam napeljati na trditev, da modifikacije telesa v sodobni družbi niso nujno zgolj »imidž«, da vidiki modifikacij niso zgolj estetski in moderni, ampak so tudi in v veliki meri »psihološki, sociološki, izrazni, komunikacijski in močno povezani s procesi, ki se dogajajo okoli nas«. (Berger, Luckmann 1999)

Omenila bi rada še en pogled na isto »zagato«, tezo, o kateri razmišljam, odkar sem se odločila za naslov mojega dela. Dejstvo je, da vedno večje število posameznikov posega po oblikah modifikiranja, ki širši množici niso dobro znane, vendar so (zaradi dostopnosti informacij na primer na svetovnem spletu ali literaturi) dostopne. S tem imam v mislih prav modifikacije »starih« plemen, uveljavljenih zahodnih religijskih praks ali »antičnih« tradicij. Posameznik se bo na primer rajši odločil za prebadanje in uhan v jeziku ali ustnici, kot to počnejo privrženci festivala Thaipusam, kot da bi imel uhan zgolj v ušesih, kar je že zelo inkulturirano, simboli tetovaž so vedno bolj »tujji«, na primer kitajske pismenke, keltske, afriške, polinezijske poslikave in tribalizmi, skarifikacije, žigosanje, preoblikovanje ali

okrasitev genitalij ipd. Tukaj nastopi moje vprašanje: Se posamezniki vedno bolj odločajo za takšne oblike modifikacij zato, da bi s tem nakazali svojo »odprtost« svetu in različnim kulturnim pogledom, ali pa gre tukaj za nekaj malo drugačnega? Moje teza je, da se posamezniki vedno bolj odločajo za prakse modifikiranja »tujih« kultur predvsem zaradi tega, da bi s tem postali unikatni, da bi odstopali iz množične mase enoličnosti, po drugi strani pa s tem še vedno lahko izrazijo »sebe« in se vključijo v skupnosti, ki razumejo in sprejemajo pomene za temi »tujkami«.

Pri razglabljanju o razlogih za telesne modifikacije sodobnega individuuma bi omenila tudi človekovo telo kot takšno, za katerega menim, da je na neki nezavedni ravni postalo tisti glavni objekt čaščenja oziroma je lastno telo in skozi njega (preko modifikacije) posameznikovo »bistvo« postalo »nadomestek« za neko božanstvo. Ne nazadnje nam »navodila« globalizacije in modernizacije, skupaj s svojimi tezami o enkratnosti posameznikov, o lepoti, unikatnosti, skupaj z družbo kapitalizma in množične potrošnje, predlagajo prav to – »čaščenje« samega sebe. Telesne modifikacije so iz tega vidika idealen proces čaščenja, saj so povezane z bolečino, bolečina pa je, kot smo omenili v prejšnjem poglavju, zaradi sproščanja endorfinov in samokontrole »pot k božanskemu«. Sklepamo lahko, da zaradi posledic globalizacije (in tudi sekularizacije) posamezniki iščejo same sebe, častijo svoje telo, osmišljajo svojo poanto in iščejo neke vrste nadomestilo za religijo v sebi, v svojih telesih. Kot pravi Rush, »modifikacije ostanejo, medtem ko del tebe izgine (na primer del kože)« (Rush 2005, 8), kar bi lahko imenovali tudi »moderni ritual očiščenja«, v kontekstu vsakdanjega življenja pa »pot« vodi k novodobnemu in morda narcisoidnemu »božanstvu«, k samemu sebi.

6 SKLEP

»Fizična raznolikost in drugačnost ljudi v naši kulturi straši veliko bolj, kot kar koli drugega. Lahko si »do amena« zvit in izprijen mentalno, politično in družbeno, ampak nikakor ne telesno. Zapiči si kost skozi nos in takoj boš v težavah!«

(Fakir Musafar 2011)

Ko sem si prvič, pred približno petimi leti, ogledala posnetke festivala Thaipusam, sem si na vsake toliko časa zakrila oči. Prebadanje teles, penetracija jezikov, ustnic in hrbta so mi povzročali neprijetne občutke, po drugi strani pa sem si dogajanje vseeno želela ogledati. Freud bi rekel temu »Das Unheimliche«. Ko pa sem posnetke opazovala drugič in jih tudi spremljala bolj pozorno, so me pritegnili in me fascinirali. Na obrazih oseb, ki so sodelovale na festivalu, je bilo opaziti nekaj, kar je težko ubesediti, vendar je bilo vidno kot »nepopisna sreča«. Ni minilo dolgo, preden sem se zavedala, da je njihov ritual zelo podoben mojim tetovažam in da morda v ekstremnem prebadanju telesa ni nič »groznega« ali »slabega«, le motivacija ostaja drugačna.

Skozi svoje delo sem prikazala modificiranje telesa kot religijsko prakso in kot del vsakdanjega življenja z močno izpostavljeno spiritualno noto. Ob prebiranju literature, katero sem dobila izključno iz tujine, in ob pisanju sem ugotovila, da je moja hipoteza, »da so podobne ali izpeljane religijske prakse modificiranja, kakršne se pojavljajo na festivalu Thaipusam, prisotne tudi v drugih religijah in/ali v vsakdanjem življenju, stopnja njihove ekstremnosti pa je pogojena zgolj z zornim kotom opazovanja«, potrjena. Nekaterim se zdijo najbolj ekstremne oblike telesnih modifikacij prav takšne, kot se drugemu zdijo pobarvani nohti. Seveda je lahko tudi nasprotno. Ne glede na to pa veliko preveč ljudi pozablja, da je posameznikova pravica imeti popoln nadzor nad svojim telesom in da z njim lahko počne kar koli, ga modificira in manipulira, dokler s tem ne ogroža drugih. Neodvisno od tega pa dostikrat pozabimo, da iskanje novih oblik izražanja sebstva nikakor ni naključje, in da se religijske obredne modifikacije »naseljujejo« v novih oblikah v naše vsakdane tudi zaradi tega, ker nam tako sugerira popularna kultura; kot pravi Madonna: »Express yourself«. (*»Izrazi se«.*)

Kot je razvidno iz mojega dela, so telesne modifikacije stara praksa, ki je del naše zgodovine in pri kateri naj bi se tehnike in oblike iz generacije v generacijo sicer spreminjale in

izpopolnjevale, nameni in vzroki pa naj bi ostajali podobni. Sama sem te vzroke poimenovala »pot« in prikazala, kako jo lahko skozi koncept bolečine najdemo v vsaki obliki modifikacije.

Po drugi strani pa moramo od časa do časa izstopiti iz črno-belih okvirjev in razmisliti, da je morda v svetu, polnem podobnosti in nasprotij, prav takšna praksa, kot je telesno modificiranje, tako ustaljena in starodobna, dobila (vsaj pri določenih posameznikih) neki novi pomen.

Ali z izražanjem skozi telesne modifikacije, izven religijskih ritualov, ljudje postajamo vse večji narcisi, ali pa po drugi strani s tem še bolj spodbujamo lastno individualizacijo, tega ne vem. Lahko pa trdim, da je na neki točki telesno modificiranje pogojeno s spreminjajočo se družbo in da izgublja prvoten, to je religijski, obredni pomen. Ta je viden le še tam, kjer praksa ostaja v kontekstu religije (Thaipusam, Opus Dei, križanje ...) ali pa tam, kjer se je razvilo novo religijsko gibanje (»Modern Primitives«, Cerkev telesnih modifikacij). Menim, da globalizacijski procesi na sociokulturni ravni, kljub svojim pozitivnim aspektom, predstavljajo grožnjo identitetam ljudi. Ti se tega morda niti ne zavedajo, vendar pa si po neki nerazumljivi strani želijo nazaj, v »tisto lepo preteklost« ali, kot pravi Camphausen, »vrnitev k plemenu«. (Camphausen 1997). In morda je telesno modificiranje le ena izmed oblik takšne težnje.

7 LITERATURA

1. Berger, Peter in Thomas Luckmann. 1999. *Modernost, pluralizem in kriza smisla*. Ljubljana: Nova Revija.
2. Broad, C.D. 1918. Body and Mind. *The Monist* (28): 234 – 258. Dostopno prek: www.jstor.org/stable/27900682 (22. december 2011).
3. Camphausen, Rufus C. 1997. *Return of the Tribal: A Celebration of body adorment: piercing, tattoing, scarification, body painting*. London: Deep Books.
4. *Church of Body Modification*. Dostopno prek: <http://uscobm.com> (21. december 2011).
5. Coakley, Sarah. 1997. *Religion and the Body*. Cambridge: Cambridge University Press.
6. Erdoes, Richard. 1972. *The Sun Dance people: The Plain Indians, their past and present*. New York: Alfred A. Knopf, Inc.
7. *Fakir Musafar's Home Page*. Dostopno prek: <http://www.bodyplay.com> (21. december 2011).
8. Ferk, Urška. 2008. *Filozofski vidik krščanskega pojmovanja telesa in spolnosti*. Dostopno prek: <http://shrani.si/f/1E/v1/kBUIO0F/seminarska-za-print.doc> (21. december 2011).
9. Featherstone, Mike. 2000. *Body Modification*. London: Sage Publications.
10. Favazza, Armando R. 1992. *Bodies under siege: Self – mutilation and Body modification in culture and psychiatry*. Baltimore: John Hopkins University Press.
11. Fuller Collins, Elizabeth. 1997. *Pierced by Murugan's Lance: Ritual, Power and Moral redemption among Malaysian Hindus*. Illinois: North Illinois University Press.
12. Hutchinson, Woods. 1897. The value of pain. *The Monist* (7): 494 – 504. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/27897436> (21. december 2011).
13. Kasim, Azilah. 2011. Balancing Tourism and Religious Experience: Understanding devotees perspectives on Thaipusam in Batu Caves, Selangor, Malaysia. *Journal of Hospitality, Marketing & Management* 20 (3 – 4): 441 – 456.

14. Kuwahara, Makiko. 2005. *Spiritual Tattoo: An Anthropology*. Oxford: Berg.
15. Mlinar, Zdravko. 1992. *Individualizacija in globalizacija v prostoru*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
16. National Geographic. 2010. *Video: Real – Life Crucifixion*. Dostopno prek: <http://news.nationalgeographic.com/news/2007/04/070405-jesus-video.html> (21. december 2011).
17. Rush, John A. 2005. *Spiritual Tattoo: A Cultural History of Tattooing, Piercing, Scarification, Branding, and Implants*. California: Frog, Ltd.
18. Silverman, Larry. 2007. *Flesh & Blood*. Dostopno prek: <http://fleshandbloodmovie.com> (21. december 2011).
19. Vremec, Dimitrij. 1992. *Tetoviranje, etnološko kulturni oris*. Nova Gorica: Samozaložba.
20. Ward, Colleen. 1984. Thaipusam in Malaysia: A Psycho – Anthropological analysis of ritual trance, ceremonial possession and self – mortification practices. *Ethos* (12): 307 – 334.
21. Wikipedia. 2011a. *Crucifixion*. Dostopno prek: <http://en.wikipedia.org/wiki/Crucifixion> (21. december 2011).
22. --- 2011b. *Mortification of the Flesh*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Mortification_of_the_flesh (21. december 2011)
23. --- 2011c. *Opus Dei*. Dostopno prek: http://sl.wikipedia.org/wiki/Opus_Dei (21. december 2011)